Голові спеціалізованої вченої ради

ДФ 35.051.001 у Львівському національному університеті імені Івана Франка, доктору географічних наук, професору Позняку Степану Павловичу

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата географічних наук Цуркан Оксани Іванівни на дисертаційну роботу Малика Степана Зіновійовича «Буроземно-підзолисті ґрунти Пригорганського Передкарпаття» представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 103 «Науки про Землю», галузь знань – 10 «Природничі науки».

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Одними із найбільш важливих проблем сучасного ґрунтознавства є дослідження генетичної природи ґрунтів і класифікація, вивчення динаміки сучасних ґрунтотворних процесів в ґрунтах під впливом антропогенного фактора. Тому питання, які розглядаються в дисертаційній роботі Малика С.З., являються актуальними. З одного боку питання генези і формування буроземно-підзолистих ґрунтів Пригорганського Передкарпаття до сьогоднішнього дня є дискусійним, що пов'язано із специфікою буроземоутворення і в деякій мірі недостатньою їх діагностикою, а з іншого, розвиток лісової промисловості (використання та вирубання значних площ лісів і пралісів) призводить до інтенсивного розвитку деградаційних процесів і зміни їх основних морфологічних, фізичних, хімічних, фізико-хімічних та інших властивостей.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність в рецензованій дисертації визначається адекватністю поставленої мети і задач, які направлені на її вирішення, вибраним об'єктам і методиці проведення досліджень. Дисертантом систематизовані основні

Львів імені Івана Франка
Вхідний №: 712
«11» 08 2020

властивості буроземно-підзолистих ґрунтів, проаналізовано зв'язки і залежності властивостей досліджуваних ґрунтів і чинників ґрунтоутворення, досліджено морфологічні ознаки цих ґрунтів та закономірності їх зміни на різних ґрунтотворних породах та при сільськогосподарському використанні. Наукові положення дисертаційної роботи Малика С.З. ґрунтуються на значній кількості польових і лабораторно-аналітичних досліджень, виконаних у відповідності до стандартних методик; на підставі традиційних методів дослідження – порівняльно-географічного, порівняльно-аналітичного, морфологічного методів і методу ключів-аналогів. Це дало змогу автору дослідити морфологічні особливості буроземно-підзолистих ґрунтів, їх фізичні, хімічні та фізико-хімічні властивості, виявити відмінності між фоновими, дерново-підзолистими поверхнево-оглеєними ґрунтами, запропонувати комплекс діагностичних критеріїв елементарних грунтотворних процесів лесиважу, опідзолення, глеє-елювіювання, внутрішньогрунтового оглинення досліджуваних ґрунтів. Для з'ясування географо-генетичних особливостей компонентів фізичного та хімічного стану буроземно-підзолистих ґрунтів Пригорганського Передкарпаття, визначення їх кількісних та якісних параметрів дисертантом проведений достатньо розгорнутий аналіз умов ґрунтоутворення даної території, досліджено напрямок змін морфогенетичних, фізико-хімічних та фізичних властивостей на різних ґрунтотворних породах та при сільськогосподарському використанні. Для обґрунтування діагностичних критеріїв елементарних ґрунтових процесів лесиважу, опідзолення, глеє-елювіювання, внутрішньогрунтового оглинення вивчено морфологічні особливості, фізико-хімічні властивості, ВХС дрібнозему, мулу, ґрунтових новоутворень (нодулів, аргілан) досліджуваних ґрунтів. Всі висновки в дисертації зроблені на основі власних польових, лабораторно-аналітичних і камеральних досліджень. Достовірність результатів досліджень забезпечена опрацюванням значного обсягу власних польових та лабораторно-аналітичних досліджень. У

дисертації приділяється значна увага вихідним даним та їх критичному аналізу.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Малика С.З. пов'язана з дослідженням морфогенетичних особливостей ґрунтів та діагностики елементарних ґрунтотворних процесів за результатами ВХС дрібнозему, мулистої фракції, ґрунтових новоутворень (нодулів та аргілан), що формують мінеральний, органічний та морфологічний профіль буроземно-підзолистих ґрунтів Пригорганського Передкарпаття. Встановлені морфологічні особливості, хімічні, фізико-хімічні властивості буроземно-підзолистих ґрунтів, які відрізняють їх від фонових дерново-підзолистих поверхнево-оглеєних ґрунтів та проведено кореляцію їх назви із світовою реферативною базою ґрунтових ресурсів WRB.

Дослідження виконані Маликом С.З. тісно пов'язані з «Загальнодержавною програмою використання та охорони земель на період до 2022 року», кафедральною державною бюджетною тематикою «Теоретико-методологічні основи ґрунтово-географічного районування» та «Морфогенез ґрунтів Львівської області».

Практичне значення даного дослідження полягає в тому, що дисертантом розроблені діагностичні критерії елементарних ґрунтотворних процесів лесиважу, опідзолення, глеє-елювіювання, внутрішньоґрунтового оглинення, які запропоновано використовувати для вивчення динаміки ґрунтотворних процесів та властивостей при проведенні моніторингу, бонітетної і ґрунтово-екологічної оцінки ґрунтів, еколого-господарського зонування території, розробці заходів з охорони буроземно-підзолистих ґрунтів.

Повнота викладу результатів досліджень в опублікованих працях. Результати досліджень, що викладені в дисертації знайшли своє відображення в 11 опублікованих наукових працях, 5 з яких надруковано у фахових наукових виданнях рекомендованих ДАК Міністерства освіти і науки України, з них у реферативній базі Index Copernicus – 2, у реферативній базі Scopus – 1.

Автором систематизовані основні властивості бурозем-но-підзолистих ґрунтів, проаналізовано зв'язки і залежності властивостей бурозем-но-підзолистих ґрунтів і чинників ґрунтоутворення, закономірності і динаміка змін основних показників на різних ґрунтотворних породах. Обґрунтовано використання для діагностики педогенези та ґрунтотворних процесів у бурозем-но-підзолистих глейових ґрунтах морфологічних особливостей новоутворень (Fe-Mn ортштейнів, нодулів і кутан) та результатів їхнього валового хімічного аналізу.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації:

1. Підрозділ «Історія дослідження» є досить змістовним, його можна було б скоротити, узагальнивши матеріал і опустивши матеріал про торфові та болотні ґрунти, які не є темою дослідження і займають досить незначні площі у Пригорганському Передкарпатті. Періодизацію історії дослідження можна було б удосконалити, виділивши етап у XIX ст.
2. На картосхемі гідрогеологічних умов Пригорганського Передкарпаття (рис. 2.3) не вказаний масштаб.
3. В роботі автор говорить про зміни властивостей ґрунтів при сільськогосподарському використанні, проте ґрунтових розрізів на ріллі не закладено, аналітики не приведено.
4. Чому не досліджений макроагрегатний стан ґрунту? Як сільськогосподарське використання вплинуло на його структуру?
5. Здобувач при визначенні ґенези ґрунту виділив багато критеріїв. Чи є якісь основні критерії для розмежування профілеутворюючих ЕГП: лесиважу та опідзолення?

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертаційне дослідження С.З.Малика є закінченою науково-дослідницькою роботою, в якій на основі польових, лабораторно-аналітичних досліджень бурозем-но-підзолистих ґрунтів обґрунтовано діагностичні критерії лесиважу, опідзолення, глеє-елювіювання, внутрішньогрунтового оглинення з метою вирішення важливих генетичних, географічних та класифікаційних проблем у дослідженні

профільно-диференційованих ґрунтів Передкарпаття. Автор зарекомендував себе як цілком сформований науковий фахівець.

Дисертаційна робота Малика Степана Зіновійовича на тему «Буроземно-підзолисті ґрунти Пригорганського Передкарпаття» відповідає галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 103 «Науки про Землю» та вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167. Малик Степан Зіновійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 103 «Науки про Землю».

Офіційний опонент
Кандидат географічних наук,
Старший науковий співробітник
Українського науково-дослідного інституту
медичної реабілітації та курортології
Міністерства охорони здоров'я України О.І. Цуркан

Підпис к.г.н., старшого наукового співробітника
Українського науково-дослідного інституту
медичної реабілітації та курортології
Міністерства охорони здоров'я України
О.І. Цуркан

«Засвідчую»

Вчений секретар
ДУ «Укр. НДІ МР та К МОЗ України» Г.О. Дмитрієва